

Sygn. akt IX Ca 1849/19

POSTANOWIENIE

Dnia 1 lipca 2020 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Jacek Barczewski (spr.)
Sędziowie:	SO Bożena Charukiewicz SO Krystyna Skiepmo
Protokolant:	st. sekr. sąd. Agnieszka Najdrowska

po rozpoznaniu w dniu 1 lipca 2020 r. w Olsztynie na rozprawie

sprawy z wniosku A. G.

z udziałem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z siedzibą w W.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku

na skutek apelacji wnioskodawcy od postanowienia Sądu Rejonowego w Lidzbarku Warmińskim z dnia 9 października 2019 r., sygn. akt I Ns 145/18,

postanawia:

- I. oddalić apelację;
- II. nie obciążać wnioskodawcy kosztami postępowania apelacyjnego na rzecz uczestnika.

Bożena Charukiewicz Jacek Barczewski Krystyna Skiepmo

Sygn. akt IX Ca 1849/19

UZASADNIENIE

Przedstawicielka ustawowa małoletniego A. G. wniosła zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia przez małoletniego o odrzuceniu spadku po zmarłym w dniu 17.11.2012 r. w W. D. G. oraz odebranie oświadczenia w przedmiocie odrzucenia spadku po zmarłym.

W uzasadnieniu wskazała, że ojciec dziecka 11.10.2013 r. odrzucił spadek po zmarłym, zaś matka w dniu 10.04.2014 r. wniosła do Sądu Rejonowego (...) W. w W. wniosek o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka. Sąd zezwolił matce na złożenie oświadczenia woli o odrzuceniu spadku po D. G.. Matka małoletniego wnioskodawcy była przekonana, że spadek został już odrzucony i to ogłoszone postanowienie zastępuje oświadczenie o odrzuceniu spadku. Dopiero gdy ojciec dziecka pod koniec czerwca 2018 r. otrzymał pismo

w sprawie I Ns (...) toczącej się przed tutejszym sądem w przedmiocie sporządzenia spisu inwentarza spadku po zmarłym, dowiedziała się, iż syn odziedziczył spadek w 3/6 części. Rodzice dziecka zaciągnęli wtedy porady prawnej i dowiedzieli się, że nie odrzucili spadku i jest już na to za późno. Ponadto w uzasadnieniu wskazała, że rodzice dziecka nie wiedzieli, że zmarły miał długi.

Uczestnik postępowania Zakład Ubezpieczeń Społecznych w W. wniósł o oddalenie wniosku oraz o rozstrzygnięcie o kosztach na podstawie norm przepisanych. W uzasadnieniu wskazał, że twierdzenie matki małoletniego stoją w sprzeczności z treścią złożonego przez nią wniosku do Sądu w Warszawie w przedmiocie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zarząd majątkiem dziecka. Wniosek matki jest na tyle jednoznaczny, iż trudno jest przyjąć, że matka pozostawała w błędnym przekonaniu o dopełnieniu obowiązku odrzucenia spadku, bez złożenia przedmiotowego oświadczenia o jego odrzuceniu.

Na rozprawie w dniu 15.05.2019 roku przedstawicielka ustawowa małoletniego podtrzymała swoje stanowisko w sprawie oraz złożyła- jako przedstawicielka ustawowa małoletniego A. G. -oświadczenie o uchyleniu się od skutków niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po D. G. oraz o odrzuceniu spadku przypadającego wnioskodawcy po spadkodawcy.

Postanowieniem z dnia 9 października 2019r. Sąd Rejonowy w Lidzbarku Warmińskim w punkcie 1 oddalił wniosek; w punkcie 2 nie obciążył wnioskodawcy kosztami postępowania na rzecz uczestnika.

Sąd ten ustalił, że D. G. zmarł 17.11.2012 r., ostatnio stale zamieszkiwał w L..

Pismem z dnia 21.05.2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych w W., złożonym do tutejszego Sądu, wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym D. G. wskazując, że zmarły był dłużnikiem wnioskodawcy z tytułu nieopłaconych składek. Postępowanie w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po zmarłym toczyło się przed tutejszym Sądem najpierw pod sygn. akt I Ns 271/13, potem I Ns 18/15.

W toku trwającego postępowania kolejni spadkobiercy składali oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym. W dniu 11.10.2013 r. postanowieniem z dnia 4.09.2013 r. Sąd wezwał do udziału w sprawie ojca małoletniego, tj. M. G. (1). Wezwanie ojciec małoletniego otrzymał 16.09.2013 r. Następnie ojciec małoletniego wnioskodawcy w dniu 11.10.2013 r. złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłym, jednocześnie oświadczając, że posiada jednego syna A. G.. Oświadczenie zostało zarejestrowane pod sygn. akt VI Ns(...)i załączono je do toczącej się sprawy o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym.

Sąd zarządzeniem z dnia 29.01.2014 r. wezwał M. G. (1) do złożenia w terminie 10 dni odpisu skróconego aktu urodzenia syna oraz wskazania, kto jest uprawniony do reprezentowania małoletniego. W odpowiedzi na wezwanie Sądu ojciec dziecka przesłał jedynie odpis zupełny aktu urodzenia syna.

Pismem z dnia 10.04.2014 r. matka małoletniego wnioskodawcy M. G. (2) złożyła do Sądu Rejonowego (...) W. w W. wniosek o zezwolenie na dokonanie czynności prawnej przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego dziecka, polegającej na odrzuceniu w imieniu syna spadku po zmarłym D. G.. W uzasadnieniu matka dziecka wskazała, że chcąc uchronić małoletniego syna zamierza odrzucić spadek. Na rozprawie w dniu 2.06.2014 r. Sąd przesłuchał oboje rodziców dziecka. Matka dziecka M. G. (2) zeznała, że „najpierw słyszałam coś że coś takiego będzie, nie wiadomo kiedy, nie wiadomo było jak z datami, wyszło na ostatnią chwilę”. Oboje rodziców oświadczyło, że nie chcą by syn przejął spadek. Dodatkowo ojciec wskazał, że zmarły miał małoletnie dziecko w imieniu tego dziecka odrzucono spadek. Sąd po rozprawie wydał postanowienie zezwalające na dokonanie czynności prawnej polegającej na złożeniu w imieniu małoletniego A. G. oświadczenia woli o odrzuceniu w całości spadku po zmarłym D. G.. Jednocześnie do dokonania powyższej czynności upoważnił matkę małoletniego M. G. (2). Postanowienie uprawomocniło się 24.06.2014 r. Matka dziecka odebrała osobiście w sądzie odpis prawomocnego postanowienia w dniu 04.07.2014 r.

Sąd postanowieniem z dnia 8.05.2014 r. wezwał do udziału w sprawie małoletniego wnioskodawcę. Postanowienie wraz z zawiadomieniem o terminie rozprawy doręczono matce M. G. (2) oraz ojcu M. G. (1). Sąd ponadto zawiadomił matkę małoletniego wnioskodawcy o kolejnych terminach rozpraw wyznaczonych na dzień: 17.04.2015 r., 29.06.2015 r., 16.10.2015 r., 30.12.2015 r., 5.04.2016 r. Matka małoletniego wnioskodawcy odebrała zawiadomienia w dniu 17.02.2015 r., 21.01.2016 r., zaś pozostałe zawiadomienia nie były odbierane przez nią - sąd pozostawiał je w aktach ze skutkiem doręczenia po dwukrotnej awizacji przesyłki. Matka małoletniego wnioskodawcy nie stawiała się na żadnej z wyznaczonych rozpraw, jak również nie składała żadnych pism czy oświadczeń w sprawie.

Postanowieniem z dnia 15 grudnia 2017 r. Sąd stwierdził nabycie spadku na podstawie ustawy przez m.in. A. G. w 3/6 części. Na wniosek obecnego uczestnika (wierzyciela zmarłego) wszczęto sprawę o dokonanie spisu inwentarza po zmarłym.

Ojciec małoletniego wnioskodawcy w dniu 5.07.2018 r. napisał wniosek o zmianę prawomocnego postanowienia, gdzie w uzasadnieniu wskazał, że matka odrzuciła spadek w imieniu małoletniego. Dodał, że małoletni nie brał udziału w sprawie I Ns (...) toczącej się przed tutejszym Sądem, albowiem myślał, że notariusz prześle do sądu akt notarialny, w którym małoletni odrzucił spadek.

Dopiero w dniu 16.07.2018 r. matka wnioskodawcy zwróciła się z zapytaniem do notariusza, że chciałaby odrzucić spadek w imieniu syna dodając, że ma zgodę sądu. W wiadomości e-mail wskazała także, że nie wiedziała, iż musi dokonać tej czynności, dowiedziała się o tym dopiero 13.07 po poradzie prawnej.

W toku trwającego postępowania ustalono, że matka małoletniego wnioskodawcy w 2011 r. założyła w Sądzie Rejonowym dla Warszawy –Mokotowa w W. pozew o pozbawienie ojca dziecka M. G. (1) władzy rodzicielskiej. Sąd postanowieniem z dnia 21.06.2011 r. pozbawił M. G. (1) władzy rodzicielskiej nad małoletnim A. G..

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd uznał, że wniosek podlegał oddaleniu.

Sąd wskazał, iż z treści oświadczeń składanych podczas równych spraw matka małoletniego wnioskodawcy jak i jego ojciec mieli wiedzę odnośnie składu spadku, który po sobie pozostawił zmarły D. G., tj. że pozostały długi spadkowe. Z tej przyczyny ojciec dziecka złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłym w przypisanym terminie. Po złożeniu oświadczenia sąd przed którym toczyła się sprawa o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym wezwał do udziału w sprawie małoletniego wnioskodawcę i o sprawie zawiadomił zarówno ojca jak i przedstawicielkę ustawową M. G. (2). Po uzyskaniu zezwolenia na odrzuceniu spadku po zmarłym przedstawiciela ustawowa M. G. (2) nie podjęła w terminie żadnych czynności prawnych zmierzających do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym w imieniu małoletniego syna A. G.. Tym samym nie może zostać uwzględniony jako usprawiedliwiony okolicznościami błąd, na który powołuje się przedstawicielka ustawowa, a mianowicie brak wiedzy o konieczności złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po wydaniu zgody przez sąd rodzinny.

Sąd zwrócił uwagę, iż przyjmuje się, że spadkobierca nie składa oświadczenia o odrzuceniu spadku pod wpływem błędu, gdy dotyczy on treści zamierzonej czynności prawnej i jest błędem istotnym (art. 84§ 1 i 2 k.c. w zw. z art. 1019 § 1 k.c.). Błąd co do treści czynności prawnej jest postrzegany jako błąd co do tytułu powołania do dziedziczenia, osoby spadkodawcy, przedmiotu spadku, czy wreszcie wielkości udziału w spadku, w tym w długach spadkowych, które przypadną mu w związku odrzuceniem spadku przez innych spadkobierców (art. 1020 k.c.) lub uznaniem ich przez sąd za niegodnych do dziedziczenia (art. 928 § 1 k.c.). Z zasady nie jest to natomiast błąd, który dotyczy okoliczności związanych z formalnymi aspektami złożenia wniosku o udzielenie zezwolenia na dokonanie czynności prawnej przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego, niezbędnego do odrzucenia spadku w imieniu małoletniego. Sąd zaznaczył, że niezłożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku pod wpływem wadliwych, błędnych pobudek, motywów działania lub zaniechania, nie jest błędem co do treści czynności prawnej, a w konsekwencji nie może stanowić podstawy uchylenia się od skutków prawnych złożonego oświadczenia lub skutków jego nie złożenia w terminie.

Ponadto w ocenie Sądu, w tym miejscu wskazać również należy, iż nawet gdyby błąd, na który powoływała się w toku przedmiotowego postępowania przedstawicielka ustawowa małoletniego wnioskodawcy, był błędem istotnym i mieszczącym się w kategorii błędu o jakim mowa w art. 1019 k.c., to złożony wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku, nie zasługuje na uwzględnienie z uwagi na fakt, iż zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie potwierdza okoliczności wskazywanych przez matkę małoletniego wnioskodawcy.

Sąd zauważył, że ojciec małoletniego nie potwierdził żadnych okoliczności podnoszonych przez matkę dziecka. Wręcz świadek ten zeznał zupełnie odmiennie - świadek wskazał, iż to on odrzucił spadek przed notariuszem również w imieniu dziecka. Świadek zeznał także, że nie wiedział czy matka podjęła kroki celem odrzucenia spadku w imieniu syna. Sąd ocenił te zeznania jako częściowo wiarygodne, wskazując, że świadek twierdził, że nie wiedział czy matka dziecka wystąpiła z wnioskami o zezwolenie na odrzucenie spadku w imieniu małoletniego syna, jednakże z akt sprawy toczącej się przed sądem rodzinnym w Warszawie sygn. akt V Nsm (...) wynika, że uczestniczył w tej sprawie i był nawet przesłuchany przez Sąd.

W ocenie Sądu również zeznania przedstawicielki ustawowej małoletniego wnioskodawcy nie potwierdziły okoliczności podnoszonych we wniosku. Zeznania M. G. (2) sąd ocenił jako niewiarygodne, albowiem nie były one spójne, logiczne i konsekwentne. Przesłuchana w niniejszej sprawie matka małoletniego zeznała, iż nie wiedziała o toczącej się sprawie o stwierdzeniu spadku po D. G.. Jednakże zeznania te pozostają w sprzeczności z dokumentami z akt sprawy spadkowej sygn. akt I Ns (...), albowiem w tej sprawie Sąd zawiadamiał ją o toczącej się sprawie jako przedstawicielkę ustawową małoletniego syna - uczestnika postępowania. M. G. (2) była informowana o wyznaczonych terminach rozprawy. Pomimo wiedzy o toczącym się postępowaniu nie brała udziału w sprawie, nie interesowała się wynikiem sprawy oraz nie składała w toku sprawy pism czy oświadczeń. Jeżeli przyjąć za prawdziwe twierdzenia M. G. (2), że pozostawała w błędnym przekonaniu, iż postanowieniem z dnia 02.06.2014 r. wydanym przez sąd rodzinny w sprawie V Nsm (...), odrzuciła już spadek w imieniu syna, to dlaczego nie poinformowała sąd spadku o tym fakcie. Zupełnie nielogicznym i sprzecznym z doświadczeniem życiowym jest fakt, że M. G. (2) zawiadamiana o kolejnych rozprawach - i to również w 2015 roku, czyli po wydaniu postanowienia przez sąd rodzinny - nie informuje sąd spadku, że już odrzuciła spadek w imieniu małoletniego syna (skoro sama tak uważała).

Ponadto po złożeniu oświadczenia o odrzuceniu spadku przez ojca dziecka złożyła w dniu 10.04.2014 r. wniosek o zezwolenie na dokonanie czynności prawnej przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego dziecka. Powyższe świadczy o tym, że M. G. (2) musiała zasięgać wiedzy odnośnie tego jakie czynności należy poczynić aby skutecznie odrzucić spadek w imieniu syna. Ponadto o wiedzy przedstawicielki ustawowej świadczy również fakt, że we wniosku sama wskazała, iż chcąc uchronić syna jakkolwiek odpowiedzialnością za długi zamierza odrzucić spadek w imieniu małoletniego, który nabywa z mocy prawa spadek z dobrodziejstwem inwentarza. Sposób zredagowania wniosku do sądu spadku, który co istotne został napisany ręcznie a nie maszynowo, świadczy niezbicie, że matka dziecka miała wiedzę w przedmiocie czynności zmierzających do odrzucenia spadku za syna. Uzasadniając swój wniosek pisała o tym, że zamierza spadek odrzucić. Ponadto posługiwała się określeniami spadkobierca ustawowy, odpowiedzialność za długi, nabycia spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Powyższe w ocenie sądu świadczy o fakcie posiadania wiedzy odnośnie procedury spadkowej matki dziecka.

Sąd wskazał również, że w toku tego postępowania przed sądem rodzinnym, M. G. (2) została przesłuchana wraz z ojcem dziecka i brała czynny udział w rozprawie i była obecna podczas ogłaszania postanowienia przez Sąd. Mając powyższe na uwadze Sąd uznał za niewiarygodne zeznania M. G. (2), że nie wiedziała, iż po uzyskaniu zgody trzeba złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku, albowiem nie była na rozprawie. Gdy podczas przesłuchania Sąd wskazał, że matka jak i ojciec dziecka byli obecni na rozprawie i przytoczył treść protokołu z rozprawy, M. G. (2) wymijająco wtedy zeznała, że nie przypomina sobie aby była na rozprawie i że nie przypomina sobie aby ktoś jej mówił, że musi zrobić coś jeszcze. W dalszej części przesłuchania wskazała, że przyszło do niej pismo, że może dokonać czynności i myślała, że spadek jest już odrzucony. Istotnym jest jednak, że do M. G. (2) nie było wysyłane postanowienie zezwalające

na odrzucenie spadku, lecz odebrała je osobiście w dniu 04.07.2014 r. W tym zakresie również jej zeznanie nie było wiarygodne.

Mając na uwadze wszystkie wskazane powyżej okoliczności Sąd uznał, iż nie zostały wykazane okoliczności uzasadniające uwzględnienie wniosku.

Sąd na podstawie art. 102 k.p.c. odstąpił od obciążania wnioskodawcy kosztami postępowania poniesionymi przez uczestnika. Sąd wziął pod uwagę, że wnioskodawca jest osobą małoletnią, pozostającą na utrzymaniu matki, które otrzymuje małe dochody.

Wnioskodawca wniósł apelację od powyższego postanowienia, zaskarżając je w całości i zarzucając mu:

I. naruszenie prawa materialnego tj.:

1. art. 5 k.c. poprzez błędne jego zastosowanie, czego skutkiem jest faktyczne i prawne zamknięcie drogi małoletniemu A. G. do odrzucenia spadku po zmarłym D. G., co stoi w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego;

2. art. 1019 § 1, 2 i 3 k.c. w zw. z art. 84 § 2 k.c. poprzez błędne jego zastosowanie i przyjęcie przez Sąd pierwszej instancji, iż „nie może zostać uwzględniony jako usprawiedliwiony okolicznościami błąd, na który powołuje się przedstawicielka ustawowa, a mianowicie brak wiedzy o konieczności złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po wydaniu zgody przez sąd rodzinny”;

II. naruszenie prawa procesowego tj.:

1. art. 233 k.p.c. poprzez nieuwzględnienie przez Sąd pierwszej instancji powołanych przez przedstawicielkę ustawową Wnioskodawcy wszelkich dowodów, a w szczególności zeznań świadków jej samej i ojca małoletniego A. G., którym to zeznaniom Sąd Rejonowy w Lidzbarku Warmińskim nie dał wiary;

2. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegające na całkowicie sprzecznym z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym tj. autentyczności twierdzeń M. G. (2) oraz realnych przyczyn pozostawania w błędzie, co do skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym D. G., co w konsekwencji doprowadziło do przekonania Sądu pierwszej instancji o istocie sprawy i miało wpływ na zapadłe orzeczenie;

3. art. 206 § 2 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 210 § 2¹ k.p.c. poprzez ich niezastosowanie przez Sąd pierwszej instancji wobec Wnioskodawcy, co przejawiało się brakiem pouczeń strony postępowania, występującej bez profesjonalnego pełnomocnika procesowego, o czynnościach procesowych, które może lub powinien podjąć, czego następstwem było pozostawanie w błędzie faktycznym, przez przedstawicielkę ustawową małoletniego A. G., co konieczności realizacji uprawnienia reprezentowanego dziecka.

W oparciu o powyższe zarzuty wniósł o:

1. o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez pełne uwzględnienie wniosku małoletniego A. G., reprezentowanego przez przedstawicielkę ustawową M. G. (2) o zatwierdzenie uchylecia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym D. G., ewentualnie, z ostrożności procesowej, przekazanie sprawy do Sądu Rejonowego w Lidzbarku Warmińskim, celem ponownego rozpoznania,

2. zasądzenie od uczestnika postępowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W. na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania w pierwszej instancji i postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, na podstawie złożonego spisu kosztów, ewentualnie, w przypadku jego nieuwzględnienia, według norm przepisanych, tj. w wysokości 6-krotności minimalnej stawki.

Uczestnik wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od wnioskodawcy kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja wywiedziona przez wnioskodawcę podlegała oddaleniu.

Sąd Rejonowy na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, wyprowadzając przy tym prawidłowe wnioski prawne. Sąd II instancji w całości podziela te ustalenia i przyjmuje za własne, czyniąc je integralną częścią poniższych rozważań.

Sąd Okręgowy nie dopatrzyl się w postępowaniu Sądu Rejonowego przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów, czy też jakichkolwiek uchybień prawa materialnego czy procesowego.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 206 § 2 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 210§ 2¹ k.p.c. wskazać należy, iż M. G. (2) była pouczona o treści przysługujących jej praw o czym świadczy treść wezwania jakie zostało jej doręczone w dniu 2 października 2018r. (k. 30-31).

Zgodnie z art. 1015 § 1 k.c., oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania.

Jak wynika z cytowanego przepisu, początek biegu terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku wiąże się z chwilą dowiedzenia się przez spadkobiercę o tytule powołania do spadku.

Przy dziedziczeniu ustawowym, w przypadku dojścia do spadku spadkobiercy powołanego w dalszej kolejności z uwagi na odrzucenie spadku przez wyprzedzającego go spadkobiercę, termin do złożenia oświadczenia przez spadkobiercę dziedziczącego w dalszej kolejności rozpoczyna się od dnia, w którym dowiedział się on o odrzuceniu spadku przez wyprzedzającego go spadkobiercę, a jeżeli spadkobierca nie ma zdolności do czynności prawnych, od dnia w którym o tytule powołania dowiedział się jego przedstawiciel ustawowy.

W niniejszej sprawie po złożeniu przez M. G. (1) oświadczenia o odrzuceniu spadku doszedł jego zstępny - wnioskodawca A. G.. Przedstawicielka ustawowa wnioskodawcy o powyższym uzyskała wiedzę od matki M. G. (1). W dniu 10.04.2014 r. matka małoletniego wnioskodawcy M. G. (2) złożyła do Sądu wnioski o zezwolenie na dokonanie czynności prawnej przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego dziecka, polegającej na odrzuceniu w imieniu syna spadku po zmarłym D. G.. Postanowienie Sądu Rejonowego dla (...)M. zezwalające na odrzucenie spadku w imieniu wnioskodawcy uprawomocniło się 26 czerwca 2014 r.

Należy pamiętać, że uzyskanie postanowienia sądu opiekuńczego o udzieleniu zgody na odrzucenie spadku, to jedynie pierwszy etap działania – kolejnym etapem jest złożenie przed notariuszem lub przed sądem oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego dziecka/podopiecznego.

Mimo wydanego orzeczenia przedstawicielka ustawowa małoletniego nie podjęła w ustawowym terminie w imieniu małoletniego żadnych czynności zmierzających do odrzucenia spadku w jego imieniu, w szczególności nie złożyła takowego oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym, ani przed sądem ani przed notariuszem.

Przedmiotowe oświadczenie zostało ostatecznie złożone dopiero w dniu 15 maja 2019r. a zatem, w świetle przepisów kodeksu cywilnego jest bezskutecznie i nie rodzi skutków prawnych w postaci wyłączenia małoletniego od dziedziczenia.

Przedstawicielka ustawowa wnioskodawcy powoływała się na błąd polegający na przeświadczeniu, że dopełniła obowiązku odrzucenia spadku w imieniu syna składając wniosek o zezwolenie przez Sąd na dokonanie tej czynności.

Zgodnie z treścią art. 1019 § 2 i § 3 k.c. spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia spadkowego w terminie, może przed sądem uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu.

Oceniając istnienie błędu lub groźby przy złożeniu oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku (lub przy braku takiego oświadczenia) należy stosować ogólne przepisy kodeksu cywilnego, tj. art. 84, 86, 87 i 88 k.c. Zgodnie z tymi przepisami spadkobierca składa oświadczenie woli o przyjęciu lub odrzuceniu spadku pod wpływem błędu, jeżeli w chwili składania tego oświadczenia był w błędzie co do treści czynności prawnej (art. 84 § 1 zd. 1 k.c.), a błąd był prawnie doniosły (art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 1 zdanie pierwsze i § 2 k.c.). Błąd ten wiązać się powinien z usprawiedliwioną, niewłaściwą oceną okoliczności faktycznych, dokonaną przez spadkobiercę (tak między innymi Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04, Lex nr 159101). Uchylenie się od skutków prawnych braku oświadczenia powinno nastąpić w terminie określonym w art. 88 § 2 k.c., czyli w ciągu roku od wykrycia błędu lub ustania stanu obawy przy groźbie.

Sąd Okręgowy w pełni popiera stanowisko Sądu I instancji co do tego, iż w niniejszej sprawie nie zostało wykazane istnienie błędu prawnie doniosłego, które uzasadniałoby uwzględnienie wniosku.

W niniejszej sprawie niezłożenie w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego wynikało bowiem z braku należytej staranności przedstawicielki ustawowej wnioskodawcy.

Niezajomość prawa przez przedstawicielkę ustawową wnioskodawcy nie jest usprawiedliwieniem dla uchybienia przez niego terminowi do złożenia przez niego oświadczenia o odrzuceniu spadku lub przewidzianego w art. 1019 § 2 k.c. oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia takiego oświadczenia. Zasadą bowiem jest, że niezajomość prawa szkodzi, co oznacza, że powoływanie się na brak znajomości przepisów cywilnego prawa spadkowego, regulujących ustawowy porządek dziedziczenia, czy też współistniejących z tymi przepisami regulacji proceduralnych nikogo nie usprawiedliwia i nie może prowadzić do zatwierdzenia uchylenia się od skutków prawnych bezczynności takiej osoby w zakresie uregulowania jej statusu czy też jej dziecka jako spadkobiercy.

Zwrócić należy również uwagę, iż matka wnioskodawcy jest osobą młodą, pełnosprawną (odmiennych twierdzeń nie wykazano). Skutecznie złożyła wniosek o zezwolenie na złożenie w imieniu małoletniego zgody na odrzucenie spadku, jednakże na tym poprzestała.

Nadto matka wnioskodawcy brała udział w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku po D. G. jako przedstawiciel ustawowy apelującego. Była zawiadamiana o kolejnych terminach. Przy minimalnych staraniach mogła uzyskać informacje o sytuacji wnioskodawcy jako potencjalnego spadkobiercy po D. G.. Matka wnioskodawcy nie podjęła jednak żadnych działań, w szczególności nie nadesłała do sądu spadku odpisu postanowienia o wyrażeniu zgody na odrzucenie spadku w imieniu małoletniego. Wobec powyższego nie sposób zgodzić się z twierdzeniem apelującego, iż w sprawie istniały okoliczności sprzyjające działaniu pod wpływem błędu.

Zaniechania przedstawicielki ustawowej wnioskodawcy w tej kwestii obciążają wnioskodawcę, gdyż działanie przedstawiciela ustawowego strony należy traktować tak jak działania strony, a w konsekwencji nie mogą one stanowić skutecznej podstawy do uchylenia się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku.

W konsekwencji oświadczenie złożone w dniu 15 maja 2019r. w świetle przepisów kodeksu cywilnego jest bezskuteczne i nie rodzi skutków prawnych w postaci wyłączenia małoletniego od dziedziczenia.

Brak było również podstaw do zastosowania w niniejszej sprawie art. 5 k.c.

W wypadkach wyjątkowych, w szczególności gdy za nieodebranie oświadczenia w terminie spadkobierca nie ponosi winy, sąd może nie uwzględnić upływu tego terminu przez wzgląd na zasady współżycia społecznego (art. 5 k.c.) - postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2018 r. II CSK 485/17.

Jednakże w niniejszej sprawie takie okoliczności nie wystąpiły, albowiem przedstawicielka ustawowa wnioskodawcy ponosi winę w niezachowaniu terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. Powinna była bowiem złożyć oświadczenie niezwłocznie, przez co rozumieć należy działanie w terminie uwzględniającym ogół okoliczności sprawy i należyłą staranność zobowiązanego (postanowienie SN z 12.06.2019 r., II CSK 236/18).

Wskazać należy również, iż wnioskodawca nabył spadek z dobrodziejstwem inwentarza, co oznacza, że odpowiada za długi spadkowe w sposób ograniczony tylko do wysokości otrzymanego spadku. Nie zachodzi zatem sytuacja, w której będzie on obciążony wszelkimi długami spadkowymi, bez możliwości ich spłaty.

Mając powyższe na uwadze apelację oddalono na podstawie art. 385 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Mając na uwadze okoliczności niniejszej sprawy, w tym wiek małoletniego oraz sytuację materialną małoletniego i jego przedstawicielki ustawowej, Sąd Okręgowy w oparciu o art. 102 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odstąpił od obciążania wnioskodawcy kosztami postępowania odwoławczego.

Bożena Charukiewicz Jacek Barczewski Krystyna Skiepmo